

คำเรียกชื่อพืชสมุนไพรไทยในจังหวัดจันทบุรี

นายภูเมษฐ์ เลาบวรเศรษฐี

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงการจัดหมวดหมู่พืชสมุนไพรแบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทย และ 2) เพื่อศึกษาการสื่อความหมายและมโนทัศน์ในคำเรียกชื่อพืชสมุนไพรแบบพื้นบ้านไทย โดยมุ่งศึกษาถึงชื่อพืชสมุนไพรที่เรียกกันในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมคำเรียกชื่อพืชสมุนไพรจำนวน 151 ชื่อ จากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่ตามหลักอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทย รวมทั้งวิเคราะห์ชื่อพืชสมุนไพรในแง่มุมของการสื่อความหมายและมโนทัศน์การเรียกชื่อพืชแบบพื้นบ้านไทย ผลการศึกษาค้นคว้า พบชื่อพืชสมุนไพรที่ปรากฏในชั้นอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทยทั้งหมด 9 ชั้น ได้แก่ ชั้นอาณาจักรพืช ชั้นส่วนประกอบพืช ชั้นกลุ่มก้อนพืช ชั้นหน้าที่พืช ชั้นผลพืช ชั้นเพศสภาพพืช ชั้นชนิดพืช ชั้นชนิดพืชเฉพาะ และชั้นชนิดพืชแปร โดยพบการปรากฏของชั้นชนิดพืชจำนวนมากที่สุดในด้านการสื่อความหมายและมโนทัศน์คำเรียกชื่อพืชสมุนไพรนั้น พบการสื่อความหมายทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ ความหมายเฉพาะ ความหมายเชิงนามนัย และความหมายเชิงอุปลักษณ์ โดยที่ความหมายเชิงนามนัย พบการปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ความหมายเชิงอุปลักษณ์ และความหมายเฉพาะตามลำดับ

คำสำคัญ : คำเรียกชื่อ, พืชสมุนไพรไทย, จังหวัดจันทบุรี

ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของผู้คนทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด และความสามารถของคนในท้องถิ่นเอง ซึ่งภูมิปัญญาต่าง ๆ ได้ปรากฏผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

การนำสมุนไพรมาใช้เพื่อบำบัด และรักษาโรค ถือว่าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้ และกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต อีกทั้งยังถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีค่า ในขณะเดียวกันสมุนไพรที่นำมาใช้ก็มีมากมายหลายชนิดทั้งสมุนไพรที่มาจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ อีกทั้งวิธีการใช้ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การศึกษาในเรื่องของสมุนไพรมีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2561) ได้ให้ความหมายของสมุนไพรไว้ว่า “สมุนไพร น. ผลิตผลจากธรรมชาติ ได้จาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยา หรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย หรือใช้เป็นยาพิษ”

ประโยชน์ของสมุนไพรมีแตกต่างกันหลากหลาย คือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว และมีความปลอดภัยในการใช้ เนื่องจากสมุนไพรส่วนมากมีฤทธิ์อ่อน ไม่ค่อยมีพิษมีภัย อีกทั้งประหยัด ราคาถูก เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร ไม่ต้องกลัวปัญหาการขาดแคลนยา และผลพลอยได้คือ สามารถใช้เป็นพืชเศรษฐกิจ และสามารถส่งไปจำหน่ายทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศได้อีกด้วย (รุ่งรัตน์ เหลือ นทีเทพ, 2535: 60)

นอกจากนี้ สมุนไพรยังมีประโยชน์ที่หลากหลายแตกต่างกันไปคือ นอกจากจะใช้ในการทำยาแล้ว ยังสามารถใช้เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการสกัดสารเคมีต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผลิตยาแผนโบราณต่อไป นอกจากนี้ยังใช้ในการปรุงแต่งรส กลิ่น สี ในอาหาร และใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง อาหาร และสิ่งทอ เป็นต้น

ในปัจจุบันการใช้สมุนไพรได้พัฒนาใช้ขึ้นมาอย่างกว้างขวาง การใช้สมุนไพรส่วนใหญ่ได้จากการเก็บจากแหล่งธรรมชาติ โดยไม่มีการปลูกทดแทน ทำให้สมุนไพรจากแหล่งธรรมชาติลดลงจนมีราคาแพงขึ้น การที่จะทำให้สมุนไพรมีใช้อย่างเพียงพอขึ้น จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการปลูกสมุนไพร

ยาสมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้กันมาจากพืช แม้ที่จริงยังมีส่วนของสมุนไพรที่เป็นสัตว์ เช่น หนั่ง กระจุก ดี หรือสมุนไพรที่เป็นสัตว์ทั้งตัว เช่น ตึกแก ไล่เดือน ม้าน้ำ เป็นต้น สาเหตุที่ไม่มีการพูดถึง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากสมุนไพรที่เป็นสัตว์ หรือแร่ธาตุ มีการใช้น้อย และราคาแพงกว่าสมุนไพรที่เป็นพืช ประกอบกับในยุคปัจจุบัน มีกฎหมายห้ามล่าสัตว์ป่า และ/หรือสัตว์น้ำบางชนิด จึงไม่เป็นที่นิยมกัน หากจำเป็นต้องใช้จริงๆ ก็จะใช้เฉพาะในโรคบางชนิดเท่านั้น (เพียวว่ เหมือนวงษ์ญาติ, 2534: 67)

องค์ประกอบที่สำคัญของสมุนไพร 5 ส่วน คือ ราก ลำต้น ใบ ดอก และผล ส่วนของพืชเหล่านี้ มีรูปร่าง ลักษณะ โครงสร้าง และบทบาทต่อพืชที่แตกต่างกัน ส่วนของสมุนไพรที่ใช้เป็นยามี 5 ส่วน คือ รากและหัว (เหง้า, ลำต้นใต้ดิน) ใบ หรือ ลำต้น เปลือกต้นและเปลือกราก ดอก ผลและเมล็ด สรรพคุณส่วนต่าง ๆ ของพืชสมุนไพรในแต่ละส่วนของพืชต้นเดียวกันจะมีสรรพคุณต่างกันไป ถึงแม้ว่าในส่วนทั้ง 5 จะมียาเดียวกันก็ตาม เพื่อให้การปรุงยาเป็นไปอย่างมีสรรพคุณที่ดีของสมุนไพร (จิตรระพี บัวผัน, 2548: 25)

การปรุงสมุนไพรขึ้นใช้เองนั้น ผู้ใช้จะมั่นใจในคุณภาพและความสะอาดของยาสมุนไพร แต่บางครั้งสมุนไพรบางชนิดไม่มียาเตรียมสำเร็จรูปขาย อาจเนื่องจากติดขัดด้วยข้อบังคับทางกฎหมายบางประการ จำเป็นทางด้านการตลาด หรือความคงตัวของสารในพืชนั้น การเรียนรู้วิธีการปรุงยาเองอย่างง่าย ๆ จะช่วยผู้ใช้สมุนไพรมากขึ้น ดังนั้น คุณสมบัติที่ดีของผู้ปฏิบัติและพัฒนาการใช้สมุนไพร จำเป็นต้องมีความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับสมุนไพรให้่องแท้ เพื่อจะเป็นผู้แนะนำและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรมีความรู้ที่เกี่ยวกับสมุนไพรที่จำเป็นทั้งในด้านของความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ การเก็บ การทำให้แห้ง และการเตรียมยาสมุนไพร ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับยาสมุนไพร ความรู้ด้านวิธีใช้และข้อควรระวังของสมุนไพร

วุฒิ วุฒิธรรมเวช (2545: 70) ได้กล่าวถึงประวัติตำราการแพทย์แผนไทยไว้ว่า การศึกษาในสมัยโบราณนั้น นิยมท่องจำสืบทอดต่อ ๆ กันมา มีบางส่วนที่ได้จดไว้เป็นตำราลงบนแผ่นศิลาบ้าง แผ่นหนังบ้าง แผ่นดินเผาบ้าง ใบลานบ้าง เมื่อมีการทำกระดาษก็จดลงบนกระดาษ ในระยะแรก ๆ เป็นกระดาษที่ทำจากเยื่อช่อย เรียกว่า สมุดช่อย กระดาษช่อยสีขาว เขียนด้วยหมึกสีดำ สีแดง หรือสีทอง กระดาษช่อยที่ผสมหรือทาด้วยผงถ่านมีสีดำ เขียนด้วยสีขาว หรือสีทอง สีทองส่วนมากทำจากหอยระตังกลีบทอง ที่ทำจากผงทองคำก็มี ตำราสมัยโบราณนิยมทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวๆ ตามรูปของใบลาน แล้วเจาะรูด้วยเชือกมัดรวมกันเป็นเล่ม เรียกว่า “ผูก” ภาษาที่ใช้ส่วนมากจะใช้ภาษาตามพระไตรปิฎก หรือพระคัมภีร์ทางศาสนา เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาขอม หรือภาษาลานนา ส่วนตัวอักษรจะใช้ภาษาบาลีสันสกฤต ที่พื้นบ้านเรียกว่า “ตัวธรรม” หรือใช้อักษรดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่บันทึกและถ่ายทอด มักจะเป็นพระหรือผู้ที่บวชเรียนแล้ว และตำราแพทย์แผนโบราณของไทยส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จึงนิยมเรียกว่า พระคัมภีร์ ถือเป็นตำราที่เขียนขึ้นโดยบุคคลทั่วไป นิยมเรียกว่า “คัมภีร์” หรือ “ตำรา” ถ้าเป็นตำรายาที่เป็นของพระมหากษัตริย์ นิยมเรียกว่า “พระตำรา” หรือ “พระตำราหลวง” ส่วนใหญ่แล้วผู้เป็นหมอจะเทิดทูนตำรายาเหล่านี้ จึงนิยมเรียกว่า “พระคัมภีร์” เป็นส่วนมาก

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีลักษณะภูมิประเทศอันประกอบด้วยภูเขาและเนินสูง ที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำและชายฝั่งทะเล (หอมรดกไทย, ม.ป.ป.: ม.ป.น.) อุดมไปด้วยป่าไม้และพืชพรรณธัญญาหาร ทำให้เอื้อต่อการปลูกผลไม้หลายชนิด โดยเฉพาะเงาะ ทุเรียน และมังคุด และพืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ เช่น พริกไทย ยางพารา เป็นต้น รวมถึงแร่รัตนชาติต่าง ๆ จำนวนมาก จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมาย โดยเริ่มมีการตั้งเมืองครั้งแรก หน้าเขาสระบาป ราวพุทธศตวรรษที่ 18 “ชาวของ” หรือชนเผ่าในตระกูลมอญ-เขมร เป็นชนพื้นเมืองกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในป่าฝั่งตะวันออก บริเวณจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราก โดยเฉพาะบริเวณรอยต่อระหว่างจันทบุรีและตราก ซึ่งเป็นแหล่งของป่าและสมุนไพรที่อุดมสมบูรณ์ ในสมัยก่อนชาวของดำรงชีพด้วยการเก็บของป่าออกมาขาย แต่ในปัจจุบันพื้นที่ป่าลดน้อยลงเพราะถูกหักล้างเพื่อทำสวน ทำไร่ ถูกจับจองโดยคนไทยและคนจีน ตลอดจนการเก็บของป่ากลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย พรานป่าอย่างชาวของจึงต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นแรงงานในเมือง บางส่วนกลายเป็นชาวนา ชาวไร่ ชุมชนของชาวของในปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นบริเวณบ้านคลองพลู กิ่งอำเภอเขาศิษย์ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, ม.ป.ป.: ม.ป.น.)

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก อีกทั้งเป็นศูนย์กลางการติดต่อทางการค้ามาแต่อดีต จึงมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาประกอบอาชีพและตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่แห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย โดยเฉพาะชาวเขมร ชาวจีน ชาวญวน และชาวสุทล้า (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, ม.ป.ป.: ม.ป.น.)

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจเกิดการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ทำให้มีความหลากหลายทางด้าน วิทยาการความรู้และภูมิปัญญาในพื้นที่แห่งนี้

นอกจากจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ที่นอกจากเป็นหนึ่งในแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศแล้ว ภาครัฐยังส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรแซมตามสวนผัก สวนผลไม้ และสวนยางพารา เพื่อให้จังหวัดจันทบุรีเป็น ศูนย์รวมพืชสมุนไพร (Herb Hub) ในอนาคต แล้วยังพบว่าพื้นที่แห่งนี้มีสมุนไพรหลากหลายชนิดซึ่งเป็น สมุนไพรกลุ่มภาคตะวันออก เช่น กระวาน เร่ว เป็นต้น (เกษตรทำกิน, 2560) ซึ่งก็มีชื่อภาษาถิ่นและคำเรียกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ยิ่งกว่านั้น ในปัจจุบันผู้คนหันมาดูแลสุขภาพกันมากขึ้น รวมทั้งสนใจบำบัดโรค ด้วยยาสมุนไพรแทนการใช้ยาแผนปัจจุบันก็มีอยู่ไม่น้อย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงภูมิปัญญาการตั้งชื่อสมุนไพรในจังหวัดนี้ และยังครอบคลุมไปถึงเรื่องประวัติความเป็นมาของคำเรียกชื่อสมุนไพรต่าง ๆ ในแง่มุมของการสื่อความหมายและมโนทัศน์ในการ เรียกชื่อสมุนไพร รวมถึงการจัดหมวดหมู่พืชแบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทย

ดังนั้น ด้วยสาเหตุที่ปัจจุบัน ผู้คนได้หันเหการรักษาด้วยสมุนไพรไปรักษาในแพทย์แผนปัจจุบันกัน จึงเป็น ที่น่าเสียดายหากปล่อยให้สูญหายไปโดยไม่ได้รับการดูแลและอนุรักษ์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาใน เรื่องของสมุนไพรไทย และต้องการที่จะสานต่อและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่ติดงามของชาติ ซึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่งหากปล่อยให้สิ่งทรงคุณค่าเหล่านี้สูญหายไปโดยไม่ได้รับประโยชน์อัน ใดจากสิ่งที่มีคุณค่ามาแต่อดีต อีกทั้งยังเล็งเห็นว่า หากคนรุ่นใหม่หันมาสนใจศึกษาเรื่องราวอันทรงคุณค่าต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เหมือนกับเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบต่อไปเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงการจัดหมวดหมู่พืชสมุนไพรแบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทย

เพื่อศึกษาการสื่อความหมายและมโนทัศน์ในคำเรียกชื่อพืชสมุนไพรแบบพื้นบ้านไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษาเฉพาะชื่อเรียกพืชสมุนไพรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี โดยมีขอบเขต คือ การ รวบรวมข้อมูลชื่อพืชสมุนไพรที่อยู่ในจังหวัดในสารานุกรมสมุนไพร ของ วุฒิ วุฒิธรรมเวช และคู่มือการใช้ สมุนไพร ของ ศาสตราจารย์พะเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ รวมทั้งเว็บไซต์ฐานข้อมูลสมุนไพรไทย <https://www.samunpri.com> และ <https://thaiherbtherapy.com> โดยรวบรวมรายชื่อสมุนไพรได้จำนวน 151 ชื่อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบชื่อของสมุนไพรที่เป็นคำเรียกท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี

ทำให้ทราบถึงภูมิปัญญาการตั้งชื่อสมุนไพรของชาวบ้านในจังหวัดจันทบุรี

เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป

นิยามศัพท์

สมุนไพร คือ ผลผลิตที่ได้จากธรรมชาติ ได้แก่ พืช สัตว์ และ แร่ธาตุ ที่สามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคหรือบำรุงร่างกาย เช่น ใข้กิน ใข้ทา ใข้รม เป็นต้น ซึ่งอาจจะใช้ทั้งหมด เช่น ใข้ทั้งต้น หรือแค่เฉพาะบางส่วนของผลผลิตนั้นๆเพื่อปรุงเป็นยารักษาโรค เช่น เฉพาะส่วนราก โดยอาจจะต้องผ่านกระบวนการบางอย่างก่อนนำมาใช้ เช่น บด ต้ม คั้น ตากแห้ง เป็นต้น หรืออาจจะใช้เป็นยาพิษก็ได้

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่า ในหมวดอนุกรมวิธาน ที่พบมากที่สุดคือชั้นชนิดพืช รองลงมาคือชั้นชนิดพืชเฉพาะ และชั้นชนิดพืชแปร ตามลำดับ เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่นิยมเรียกชื่อพืชแบบตรงตัว จึงปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก ส่วนชั้นที่พบน้อยที่สุด คือชั้นอาณาจักรพืช ชั้นผลพืช ชั้นกลุ่มก้อนพืช ชั้นหน้าที่พืช และชั้นส่วนประกอบพืช ตามลำดับ สาเหตุที่พบในชั้นอาณาจักรพืชน้อยที่สุด เนื่องจากคนไทยไม่นิยมเรียกคำบ่งความเป็นพืช นั่นคือคำว่า “ต้น” นอกจากชื่อนั้นจะเป็นชื่อที่มีความหมายในเชิงอุปลักษณ์ หรือเป็นชื่อของสิ่งอื่น ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังสับสนได้ จึงต้องระบุคำว่า “ต้น” ไว้ข้างหน้า ซึ่งพบเพียงคำเดียว นั่นคือ “ต้นก้านรูป”

สำหรับการสื่อความหมายและมโนทัศน์ ประกอบด้วย ความหมายเฉพาะ ความหมายเชิงนามนัย และความหมายเชิงอุปลักษณ์ โดยพบว่า ความหมายเชิงนามนัย และความหมายเชิงอุปลักษณ์ ปรากฏมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการที่คนไทยสังเกตลักษณะ พฤติกรรมของพืช รวมทั้งสิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อนำมาเปรียบและตั้งชื่อพืชตามลักษณะที่คล้ายกับสิ่งมีชีวิตอื่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสิ่งของรอบตัวนั่นเอง

อภิปรายผลการค้นคว้า

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ใช้หลักแนวคิดและทฤษฎีของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา มาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์ข้อมูล ในหัวข้อเรื่อง “การจัดหมวดหมู่พืชแบบอนุกรมวิธานพื้นบ้านไทย” จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า สอดคล้องกับหลักการของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา อย่างลงตัว โดยที่พบชื่อพืชสมุนไพรในชั้นชนิดพืชมากที่สุด รองลงมาคือชื่อในชั้นชนิดพืชเฉพาะ และชั้นชนิดพืชแปร ส่วนในหมวดชั้นอาณาจักรพืชนั้น ผู้วิจัยพบว่า

แม้จะมีคำที่ใช้เรียกกันในหมวดนี้ นั่นคือ “ต้น” ก็ตาม แต่คนไทยไม่นิยมนำมาพูดกันด้วยเหตุที่เมื่อกล่าวถึงชื่อพืชสมุนไพรออกไปแล้ว ก็จะเป็นที่ทราบและเข้าใจในทันที จะมีปรากฏคำ “ต้น” อยู่บ้างก็เป็นบางชนิดเท่านั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนของผู้ฟัง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ “ต้นก้านรูป” หากกล่าวเพียงคำ “ก้านรูป” ผู้ฟังอาจตีความว่าเป็นสิ่งที่ต้องจุดไฟเพื่อใช้ประกอบการบูชาพระพุทธรูป เจ้าที่ หรือรูปเคารพต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีคำ “ต้น” ประกอบอยู่ด้านหน้า ในส่วนของชั้นส่วนประกอบพืช ชั้นกลุ่มก้อนพืช และชั้นผลพืชนั้น ผู้วิจัยพบว่า คนไทยสมัยโบราณจะสังเกตสิ่งที่พวกเขาคิดว่าสะกดตายที่สุดสิ่งแรกของพืชสมุนไพรชนิดนั้น แล้วนำมาตั้งชื่อโดยขึ้นต้นเป็นพยางค์แรก อาทิเช่น หากพืชสมุนไพรชนิดนั้นมีความโดดเด่นที่ตัวดอก ก็จะนำคำ “ดอก” มาเรียกเป็นพยางค์แรก หากพืชสมุนไพรชนิดนั้นมีลักษณะเป็นไม้เลื้อยที่ก้านทั้งแข็งและใหญ่ ก็จะคำ “เถา” มาเรียกเป็นพยางค์แรก ถ้าพืชสมุนไพรชนิดนั้นตามต้นเต็มไปด้วยหนามแหลม ก็จำนำคำ “หนาม” มาพูดเป็นพยางค์แรก สำหรับพืชสมุนไพรที่บนต้นออกดอกหรือมีผลติดกันเป็นกลุ่มใหญ่ จะกล่าวคำ “เครือ” เป็นพยางค์แรก หรือถ้าพืชสมุนไพรใดที่มีหัว หรือเหง้าอยู่ใต้ดิน หรือตามลำต้นมีแต่เพียงใบแตกออกมา มักจะใช้คำ “ว่าน” เรียกเป็นพยางค์แรก และหากพืชสมุนไพรที่สามารถนำผลมารับประทานได้ จะมีคำ “มะ” “หมาก” หรือ “มัก” อยู่เป็นพยางค์แรก

2) ผู้วิจัยพบว่า ชื่อพืชสมุนไพรที่ขึ้นต้นด้วยคำ “หญ้า” นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นพืชไร่ประโยชน์เสมอไป เหมือนตามที่ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา ได้กล่าวเอาไว้ ผู้วิจัยกลับพบว่า ชื่อที่มีคำ “หญ้า” ขึ้นต้นนั้นก็มิใช่ประโยชน์เช่นกัน สามารถนำมาเป็นสมุนไพรรักษาโรคและอาการต่าง ๆ ได้ ดังที่ปรากฏในงานวิจัย ได้แก่ หญ้าหมวดแมว หญ้าฝรั่งเศส หญ้าหมอน้อย หญ้าละออง และหญ้าติดไฟ ในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแยกประเภทย่อยออกมาต่างหากอีกกลุ่มหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นว่า ชื่อพืชสมุนไพรที่ขึ้นต้นด้วยคำ “หญ้า” บางชนิดนั้นมีคุณประโยชน์ สามารถนำมาใช้รักษาได้จริง

3) ในด้านการสื่อความหมาย ผู้วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดการจำแนกความหมายของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา ที่ผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการศึกษานี้ เนื่องจากสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาจัดกลุ่มให้อยู่ในแต่ละหมวดได้อย่างลงตัว

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชื่อพืชสมุนไพรและคำบ่งอาการของโรค
2. ควรมีการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชื่อพืชสมุนไพรท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงของไทยด้วย